

УДК 378.477

DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/36-3-48>**Юлія ШВЕЧКОВА,**

orcid.org/0000-0002-1441-4541

викладач служби мовної підготовки мовного відділу
Національної академії Національної гвардії України
(Харків, Україна) YuliiaShvechkova19.03@gmail.com

ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ ВНУТРІШНЬОЇ МОТИВАЦІЇ КУРСАНТІВ НЕФІЛОЛОГІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ ДО ВИВЧЕННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

У наш час вільне володіння англійською мовою необхідне не лише для загального розвитку людини та можливості вільного спілкування під час подорожей за кордоном, а й для досягнення різних професійних успіхів. Так само, як і цивільні спеціалісти, військовослужбовці також приділяють значну увагу вивченню цієї мови, що пояснюється особливою важливістю міжнародної співпраці у військовій сфері. Саме тому англійська мова посідає надзвичайно важливе місце серед усіх інших дисциплін навіть тих курсантів, спеціальність яких не пов'язана з іноземними мовами безпосередньо. Проте задля досягнення високих результатів у будь-якій справі, у тому числі і вивченні англійської мови, необхідна внутрішня мотивація. Метою статті є з'ясування ефективності запропонованих нами основних шляхів підвищення внутрішньої мотивації курсантів нефілологічних спеціальностей до вивчення англійської мови. Для досягнення цієї мети ми провели анонімне опитування 90 курсантів Національної академії Національної гвардії України (НАНГУ). У результаті цього опитування з'ясовано, що найефективнішим шляхом підвищення внутрішньої мотивації курсантів нефілологічних спеціальностей до вивчення англійської мови є проведення занять на основі відеоматеріалів. Значна більшість учнів (61 особа, що становить 67,8% від загальної кількості опитаних) поставила такий спосіб на перше місце. Визначено, що на другому місці, на думку більшої частини курсантів (30 осіб, 33,3%), перебуває впровадження під час занять мовних ігор. Доведено, що третє місце з невеликим відривом посідає проведення занять на основі аудіоматеріалів. На цю сходинку його поставили 25 майбутніх офіцерів (27,8%). Підтверджено, що на четвертому місці, з точки зору 31 людини (34,4%), перебуває такий спосіб підвищення внутрішньої мотивації, як виконання під час занять творчих завдань. Досліджено, що на п'ятому місці опинилося проведення занять на основі художньої літератури або журнальних статей, написаних англійською як мовою оригіналу. На цю позицію його поставили 32 курсанти (35,6%). Перспектива подальшого дослідження полягає у виявленні особливостей зовнішньої мотивації курсантів нефілологічних спеціальностей до вивчення англійської мови.

Ключові слова: мотивація, внутрішня мотивація, зовнішня мотивація, підвищення внутрішньої мотивації, мотивація до вивчення англійської мови.

Yuliia SHVECHKOVA,

orcid.org/0000-0002-1441-4541

Teacher at the Department of Language Training Service of the Language
National Academy of the National Guard of Ukraine
(Kharkiv, Ukraine) YuliiaShvechkova19.03@gmail.com

WAYS OF INCREASING THE ENGLISH LEARNING INTRINSIC MOTIVATION OF NON-PHILOLOGICAL SPECIALTIES CADETS

Nowadays, English language mastery is necessary not only for person general development and the ability to communicate with fluency when traveling abroad but also to achieve different professional successes. Servicemen as well as civilian specialists also pay considerable attention to the study of this language which is explained by the special importance of international cooperation in the military sphere. That is why the English language is extremely important among all other disciplines even of those cadets whose specialty is not directly related to foreign languages. However, in order to achieve high results in any affair, including learning English, we need to have intrinsic motivation. The purpose of the article is to find out the effectiveness of our main ways of increasing the English learning intrinsic motivation of non-philological specialties cadets. To achieve this goal, we carried out an anonymous survey of 90 cadets of the National Academy of the National Guard of Ukraine (NANGU). As a result of this survey it has been found that the most effective way of increasing the English learning intrinsic motivation of non-philological specialties cadets is to conduct classes based on video materials. The large majority of learners (61 people which is 67.8% of the total number of respondents) put this method first. According to the most cadets (30 people, 33.3%), it has been determined that playing language games during the classes is in the second place. It has been proved that the third place with a small gap is occupied by conducting classes based on audio materials. 25 future officers (27.8%) put this way in this place. From the point of view of 31 people (34.4%), it has been confirmed that such a way of increasing intrinsic motivation as performing creative tasks during the classes is in the fourth place. It has been studied that the fifth place was taken by the classes based on belles-lettres or magazine articles written in English as in the original language. 32 cadets (35.6%) put this way in this place. The prospect of further research is the identifying the features of the English learning extrinsic motivation of non-philological specialties cadets.

Key words: motivation, intrinsic motivation, extrinsic motivation, increasing intrinsic motivation, English learning motivation.

Постановка проблеми. На сьогодні володіння англійською мовою вже стало невід’ємним елементом успішної професійної діяльності майже кожної людини. Не є винятком і військові. Вивчення англійської мови у вищих військових навчальних закладах спрямоване передусім на наближення української армії до стандартів НАТО. Не менш важливим фактором її вивчення також є успішна кооперація з іноземними партнерами під час миротворчих і тренувальних місій, міжнародних навчань та стажування, що надалі сприяє обміну досвідом і здобутими знаннями та підвищує освітньо-професійний рівень військового навчального закладу. Проте стверджувати, що всі курсанти нефілологічних напрямів підготовки однаково добре мотивовані до вивчення англійської мови, на жаль, не можна. Вибираючи для себе профільну спеціальність, яка не пов’язана з англійською мовою безпосередньо, не всі майбутні офіцери відразу замислюються про її важливість для подальшої військової служби. Тобто мотивація до її вивчення є не у всіх (Швечкова, Бездітко, 2020: 92). Звичайно, вивчити цю іноземну мову на справді високому рівні без особистого внутрішнього прагнення до цього майже неможливо. Саме тому невід’ємним елементом вдалого й продуктивного вивчення англійської мови є наявність у учня внутрішньої мотивації, а одне із головних завдань викладача полягає у сприянні її активізації та пошуку дієвих шляхів її підвищення.

Аналіз досліджень. Увагу дослідженням мотивації приділяли такі вітчизняні дослідники, як Н. Арістова, В. Климчук, О. Знанецька, Ю. Холмакова, О. Луценко та ін., а також такі закордонні науковці, як Е. Десі, Р. Райан, Р. Гарднер, Г. Гекгаузен, О. Леонтьєв та ін.

Мета статті – з’ясувати ефективність запропонованих нами основних шляхів підвищення внутрішньої мотивації курсантів нефілологічних спеціальностей до вивчення англійської мови.

Виклад основного матеріалу. Натепер немає єдиного визначення поняття «мотивація». Проте, проаналізувавши безліч словників і наукових робіт, найдоречнішою для себе ми знаходимо дефініцію цього терміна, представлену у великому тлумачному словнику сучасної української мови: «Мотивація – це заохочення учнів до вивчення певного предмета, дисципліни, пояснення необхідності навчання в школі» (Великий тлумачний словник сучасної української мови, 2005: 692).

На думку більшості дослідників, мотивація поділяється на внутрішню та зовнішню.

Внутрішня мотивація визначається як здійснення діяльності заради власного задоволення, а не заради окремого наслідку. Коли людина внутрішньо мотивована, вона спонукувана діяти заради веселощів або поставленої задачі, а не через зовнішні мотиви, тиск або нагороди (Десі, Райан, 2000: 56). Що стосується прикладу внутрішньої мотивації у межах теми нашого дослідження, то можемо навести такий: курсант старанно вивчає англійську мову тому, що йому просто приносить задоволення сам процес. Можливо, під час занять з іноземних мов його мозок розслабляється, відпочиває від профільних дисциплін, адже відбувається зміна активності (Швечкова, Бездітко, 2020: 93).

Зовнішня мотивація – це конструкт, властивий діяльності, що виконується з метою досягнення окремого результату (Десі, Райан, 2000: 60). Наприклад, курсант почав отримувати більш високі бали на заняттях після того, як батьки пообіцяли йому новий престижний смартфон. Самостійна робота в цьому разі – зовнішньо мотивована поведінка, тому що спрямованість на заняття та інтенсивність (у цьому разі сумлінність) задаються зовнішнім щодо навчання фактором: очікуванням обіцяного телефону (Луценко, 2016: 71).

З нашої точки зору, у процесі вивчення англійської мови набагато важливішою є внутрішня мотивація. Курсант, який керується саме цим типом мотивації, буде мати високі результати у навчанні завжди, тоді як його товариш по службі, якому властива зовнішня мотивація, буде навчатися сумлінно тільки до моменту отримання ним зовнішньої нагороди. На нашу думку, кожен викладач повинен завжди піклуватися саме про внутрішню мотивацію своїх учнів та сприяти її підвищенню.

Спираючись на власний досвід, ми пропонуємо такі шляхи підвищення внутрішньої мотивації курсантів: 1) проведення занять на основі відеоматеріалів; 2) проведення занять на основі аудіоматеріалів; 3) проведення занять на основі художньої літератури або журнальних статей, написаних іноземною мовою як мовою оригіналу; 4) впровадження під час занять мовних ігор; 5) виконання під час занять творчих завдань.

Для з’ясування ефективності представлених вище шляхів підвищення внутрішньої мотивації нами було проведено анонімне опитування 90 курсантів командно-штабного факультету та факультету логістики НАНГУ.

Учням була запропонована така форма:

Опитування курсантів нефілологічних спеціальностей

Розгляньте запропоновані нижче шляхи підвищення внутрішньої мотивації* курсантів нефілологічних спеціальностей до вивчення англійської мови та розставте їх для себе за місцями, де перше місце посяде те, що приносить вам задоволення найбільше, а п'яте – те, що приносить вам задоволення найменше.

Шляхи підвищення внутрішньої мотивації курсантів нефілологічних спеціальностей до вивчення англійської мови:

Шлях:	Місце:
1. Проведення занять на основі відеоматеріалів.	
2. Проведення занять на основі аудіоматеріалів.	
3. Проведення занять на основі художньої літератури або журнальних статей, написаних англійською мовою як мовою оригіналу.	
4. Впровадження під час занять мовних ігор.	
5. Виконання під час занять творчих завдань.	

*Внутрішня мотивація – здійснення діяльності заради власного задоволення, а не заради окремого наслідку (Е. Десі, Р. Райан).

Форма опитування створена автором статті

Результати анонімного опитування показали, що для підвищення внутрішньої мотивації курсантів нефілологічних спеціальностей найефективнішим є такий шлях, як проведення занять на основі відеоматеріалів. Більшість опитаних, а саме 61 учень (67,8%), поставили такий спосіб на перше місце (тобто цей шлях є на першому місці для більшості курсантів). Друге місце він посідає на думку 15 осіб (16,7%), третє – на думку 8 майбутніх офіцерів (8,9%), четверте – на думку 4 людей (4,4%), а п'яте – на думку лише 2 курсантів (2,2%). Таким чином, цей шлях підвищення внутрішньої мотивації посідає перше місце серед усіх п'яти шляхів зі значним відривом від інших. Такі результати обґрунтовуються тим, що, працюючи з відеоматеріалами, курсанти поринають у світ носіїв англійської мови, бачать її застосування на практиці, насолоджуються правильною вимовою без жодних акцентів, тим самим тренуючи свої слухові навички, відпочивають від роботи з підручниками та роздруковками, чого їм вдалося вистачає під час виконання інших завдань.

На другому місці (тобто цей шлях є на другому місці для більшості курсантів) опинилося впровадження під час занять мовних ігор. Перше місце цей вид роботи посів для 18 курсантів (20%), друге – для 30 (33,3%), третє – для 19 (21,1%), четверте – для 15 (16,7%), і п'яте – для 8 (8,9%). На нашу думку, те, що за загальним рейтингом цей спосіб підвищення внутрішньої мотивації курсантів опинився на другому місці, пояснюється тим, що він дозволяє відпрацьовувати комунікативні навички, що є головною метою вивчення будь-якої іноземної мови, надаючи можливість учням трохи при цьому розслабитись та навіть дещо

повеселитися з користю для вивчення мови. Тобто мовні ігри дозволяють вивчати англійську мову, отримуючи при цьому позитивні емоції та покращуючи настрій. Їх можна застосовувати у межах будь-яких тем та переслідуючи безліч цілей: повторення вже відомої лексики, відпрацювання нової, засвоєння граматичних правил, створення комунікативних ситуацій тощо.

Третє місце посіло проведення занять на основі аудіоматеріалів (тобто цей шлях є на третьому місці для більшості курсантів). На перше місце такий спосіб поставила лише 1 особа (1,1%), проте на друге – вже 27 курсантів (30%). На третьому місці воно опинилося для 25 учнів (27,8%), на четвертому – для 19 (21,1%), на п'ятому – для 18 (20%). Як бачимо, показники другого, третього та четвертого місць такого шляху приблизно схожі на показники другого, третього та четвертого місць впровадження під час занять мовних ігор. Проте якщо перше місце мовним іграм відвели аж 18 осіб (20%), а п'яте – лише 8 (8,9%), то аудіоматеріалам – лише 1 людина (1,1%) і аж 18 (20%) відповідно. Таким чином, ми можемо стверджувати, що впровадження під час занять мовних ігор усе-таки приносить курсантам трохи більше внутрішнього задоволення та насолоди, ніж проведення занять на основі аудіоматеріалів, проте це не виключає ефективності останніх. Переваги роботи з аудіоматеріалами схожі на переваги роботи з відео: учні тренують свої слухові навички, поринають у світ носіїв англійської мови. Однак завдання на основі аудіозаписів можуть даватися курсантам складніше, адже в цьому разі в них відсутнє візуальне зображення й вірогідність зрозуміти нові слова буває менша.

На четвертому місці опинився такий шлях, як виконання під час занять творчих завдань (тобто цей шлях є на четвертому місці для більшості курсантів). Цікавим є той факт, що на перше місце його поставив лише 1 курсант (1,1%), а на друге – лише 6 (6,8%). Проте вже на третьому місці він опинився для 22 учнів (24,4%), на четвертому – для 31 (34,4%), а на п'ятому – для 30 (33,3%). Ми можемо пояснити це тим, що здебільшого курсанти, як майбутні офіцери, є людьми скоріше серйозними, аніж творчими. Проте, звичайно ж, так не можна стверджувати про кожного з них, адже у будь-якій сфері діяльності завжди знаходяться люди, які мають певні творчі здібності і яким цікаво реалізовувати їх у межах своєї професії. Наприклад, курсанту, який пише вірші рідною мовою, може бути цікаво спробувати написати щось і англійською: шукаючи риму, він опрацьовуватиме лексичні одиниці, що дозволить йому як повторити вже відомі слова, так і вивчити нові; без його уваги не залишиться і граматики, адже її коректне дотримання необхідне завжди; готуючись до представлення свого вірша на гідному рівні, він відпрацює і фонетику тощо.

І на п'ятому місці за загальним рейтингом (тобто цей шлях є на п'ятому місці для більшості курсантів) перебуває проведення занять на основі художньої літератури або журнальних статей, написаних англійською мовою як мовою оригіналу. 9 курсантів (10%) поставили його на перше місце, 12 (13,3%) – на друге, 16 (17,8%) – на третє, 21 (23,3%) – на четверте і 32 (35,6%) – на п'яте місце. Такі результати ми можемо пояснити тим, що натепер у зв'язку з технічним прогресом популярність книжок та журналів, на жаль, знижується взагалі, незалежно від мови, якою вони написані. Проте втішним залишається той факт, що все одно знаходяться учні, для яких такий спосіб підвищення внутрішньої мотивації є найцікавішим серед інших. Крім того, ми можемо зазначити, що всі місця стосовно цього шляху розподілені з відносно незначними відхиленнями одне від одного (порівняно, наприклад, з рейтингом занять на основі відеоматеріалів, де перше місце їм віддали 61 курсант, а п'яте – лише 2). Саме тому, на нашу думку, цей шлях підвищення внутрішньої мотивації все одно є ефективним, адже робота з художньою літературою або журнальними статтями, написаними англійською мовою як мовою оригіналу, приносить учням внутрішнє задоволення та викликає зацікавленість, оскільки дозволяє побачити застосування мови (особливо граматичний та лексичний аспекти) у реальних або наближених до реальних ситуаціях.

Висновки. Аналіз понять внутрішньої та зовнішньої мотивації, а також анонімне опитування курсантів нефілологічних спеціальностей щодо ефективності запропонованих нами основних шляхів підвищення внутрішньої мотивації до вивчення англійської мови дозволяють дійти таких висновків:

1. Внутрішня мотивація – це виконання певних дій заради отримання власного внутрішнього задоволення, насолода самим процесом, тоді як зовнішня мотивація – це здійснення діяльності лише з метою отримання певних зовнішніх нагород, насолода її результатами.

2. У процесі вивчення англійської мови внутрішня мотивація є ефективнішою, ніж зовнішня, оскільки саме перша сприяє активній та сумлінній роботі учнів на заняттях на постійній основі, а не лише протягом певного відрізка часу, поки ним не буде досягнуто певного зовнішнього результату.

3. Для підвищення внутрішньої мотивації курсантів нефілологічних спеціальностей нами були запропоновані такі шляхи: проведення занять на основі відеоматеріалів; проведення занять на основі аудіоматеріалів; проведення занять на основі художньої літератури або журнальних статей, написаних іноземною мовою як мовою оригіналу; впровадження під час занять мовних ігор; виконання під час занять творчих завдань.

4. У результаті анонімного опитування 90 курсантів нефілологічних спеціальностей НАНГУ ми встановили такий рейтинг ефективності запропонованих нами шляхів підвищення їхньої внутрішньої мотивації:

перше місце – проведення занять на основі відеоматеріалів (на думку більшості курсантів, у кількості 61 особи (67,8%)).

друге місце – впровадження під час занять мовних ігор (на думку більшості курсантів, у кількості 30 осіб (33,3%)).

третє місце – проведення занять на основі аудіоматеріалів (на думку більшості курсантів, у кількості 25 осіб (27,8%)).

четверте місце – виконання під час завдань творчих завдань (на думку більшості курсантів, у кількості 31 особи (34,4%)).

п'яте місце – проведення занять на основі художньої літератури або журнальних статей, написаних англійською як мовою оригіналу (на думку більшості курсантів, у кількості 32 осіб (35,6%)).

5. Перспектива подальшого дослідження полягає у виявленні особливостей зовнішньої мотивації курсантів нефілологічних спеціальностей до вивчення англійської мови.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод. і допов.) / Уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. Київ : Ірпінь; ВТФ «Перун», 2005. 1728 с.
2. Знанецька О. М., Райлянова В. Е. Проблеми мотивації навчання іноземної мови у вищій школі. *Вісник Запорізького національного університету. Педагогічні науки*. 2012. № 2 (18). С. 87–92.
3. Луценко О. В. Мотивація як основа свідомого ставлення здобувачів вищої освіти до навчальної діяльності. *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. Педагогічні науки*. 2016. № 2 (84). С. 71–77.
4. Швечкова Ю. О., Бездітко А. Р. Мотивація курсантів нефілологічного напрямку підготовки до вивчення іноземних мов. *Методика та специфіка викладання іноземних мов у закладах вищої освіти* : тези доповідей Всеукраїнської науково-методичної конференції (Харків, 7 грудня 2020 р.). Харків : Національна академія Національної гвардії України, 2020. С. 92–94.
5. Deci E., Ryan R. Intrinsic and Extrinsic Motivations: Classic Definitions and New Directions. *Contemporary Educational Psychology*. 2000. No. 25. Pp. 54–67.

REFERENCES

1. Busel V. T. (2005). Velykyi tлумachnyi slovnyk suchasnoi ukraiskoi movy [Great Dictionary of the modern Ukrainian language]. Kyiv, Irpin : VTF “Perun”. 1728 p. [in Ukrainian].
2. Znanetska O. M. & Railianova, V. E. (2012). Problemy motyvatsii navchannia inozemnoi movy u vyshchii shkoli [Motivation problems of higher school foreign language teaching]. *Visnyk Zaporizkoho natsionalnoho universytetu. Pedagogichni nauky [Reporter of Zaporizhzhia National University. Pedagogical sciences]*, No. 2(18), pp. 87–92 [in Ukrainian].
3. Lutsenko O. V. (2016). Motyvatsiia yak osnova svidomoho stavlennia zdobuvachiv vyshchoi osvity do navchalnoi diialnosti [Motivation as the Basis of Applicants’ Conscious Attitude of Higher Education for Training Activities]. *Visnyk Zhytomirskoho derzhavnoho universytetu imeni Ivana Franka. Pedagogichni nauky. [Reporter of Zhytomyr Ivan Franko State University. Pedagogical sciences]*, No. 2(84), pp. 71–77 [in Ukrainian].
4. Shvechkova Yu. O. & Bezditko A. R. (2020). *Motyvatsiia kursantiv nefilologichnoho napriamku pidhotovky do vyvchennia inozemnykh mov [Foreign languages learning motivation of non-philological field of study cadets]*, *Metodyka ta spetsyfika vykladannia inozemnykh mov u zakladakh vyshchoi osvity: tezy dopovidei Vseukrainskoi naukovo-metodychnoi konferentsii [Methods and specifics of foreign languages teaching in higher education institutions: talk abstracts of reports of the all-Ukrainian scientific-methodical conference]*. Kharkiv, Ukraine: the National Academy of the National Guard of Ukraine [in Ukrainian].
5. Deci E. & Ryan R. (2000). Intrinsic and Extrinsic Motivations: Classic Definitions and New Directions. *Contemporary Educational Psychology*, 25, 54–67.